
3 1761 08820482 1

(KNIŽNICA
SLOVENSKÝCH BUDITEĽOV
SV. I.)

ANZELM ZÁBRANSKÝ

LIPA

VERŠE A
PIESNE

SLOVENSKÉ ROĽNÍCKE KNIHKUPECTVO
A NAKLADATEĽSTVO, V BRATISLAVE

Našim drahým krajanom
za morom venuje Štátna
mešť. škola v Uhrovci.

Uhrovec, dňa 28. apríla 1947.

SLOVENSKÁ GRAFIA ÚČ. SPOL. V BRATISLAVE

MIESTO PREDMLUVY.

Sadia dnes po kraji
Slobody lipy,
nový na Slovensku
život dnes kypí,
strasené jarmo je,
sprašťaly putá,
prestalo otroctvo,
nevoľa krutá.

Preto dnes, slovenskí
milí rodáci,
ohrňte rukávy,
majme sa k práci,
tvorme a budujme
pilne sťa včely,
ženičky, mužovia,
mládenci smelí.

Ani ja, bárs starec
na žitia sklone,
neskladám nečinne
ruky dnes v lone,

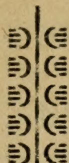
sadím, hľa, lipku tiež
v národnú pôdu,
zvestujem národu
zlatú slobodu.

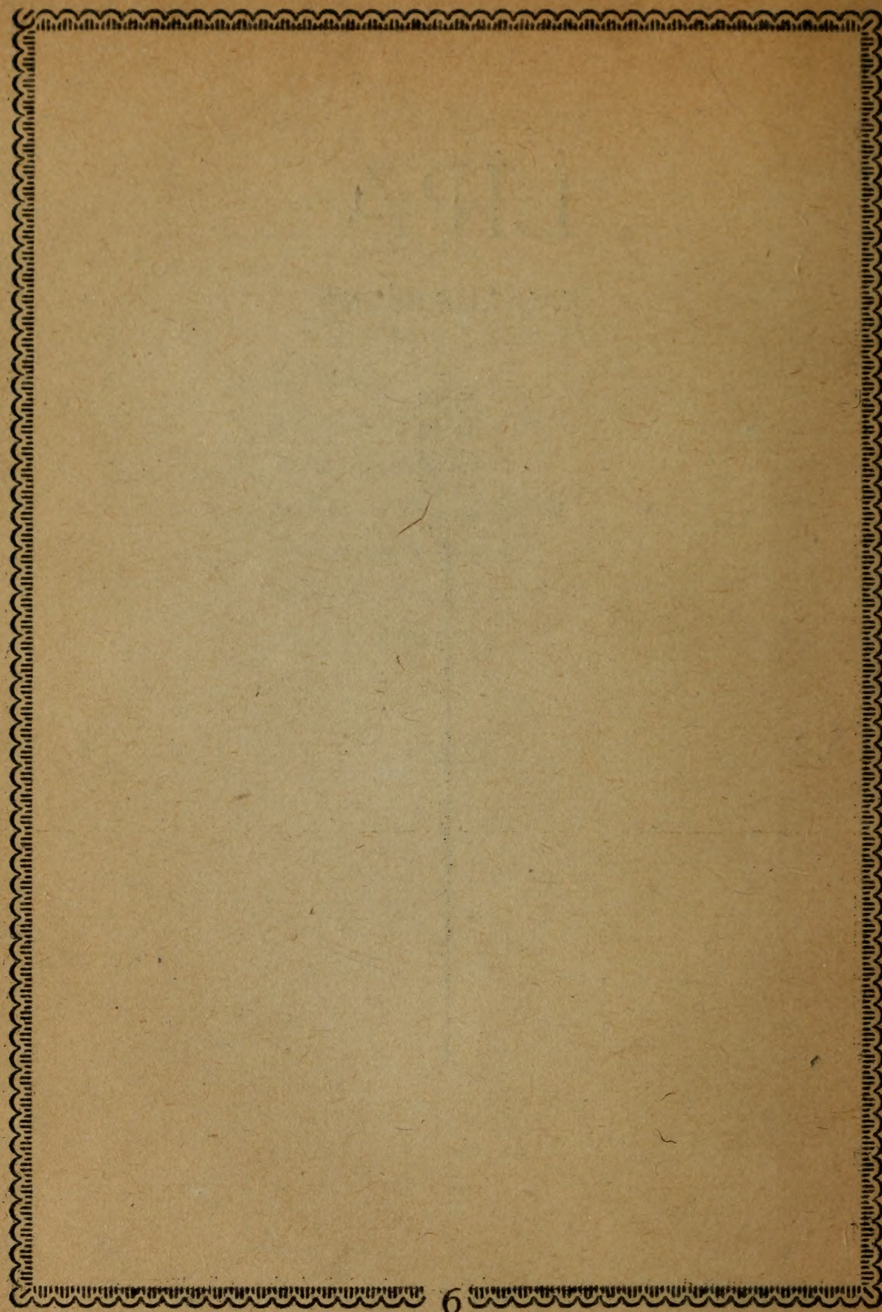
Či ti vhod a či nie
tá lipka moja,
slovenský rodu môj,
buď vôľa tvoja:
avšak v nej složené
srdca máš kvety,
ľúbosti, trudu i
nádejí svety.

LIPA

CYKLUS BÁSNÍ.

PREDSLOV.

Milý zjav je šumná lipa,
jako národ, čo si ctí ju,
mäkká, či jas nebe zdobí,
a či hromy divo bijú.

Poďme, bratia, v stín jej vonný,
jak je šumne vystrojená,
obzrimeže si ju celú
stovekého od koreňa.

Hĺboko si v ňádra zeme
lipa koreň zapustila,
aby driek jej šumný, strojný
nezvrátila víchrov sila.

Nech si búrka lísťa roní,
konáre nech ráňa celé:
pevne stojí na postati,
čelo vznáša k nebu smele.

V hĺbiny si zásad pevných
vopni kotvu svojho žitia:
tam len duša pred nápady
osudu je iste krytá.

A nech besy víchrov soptia
zhubu v lôďky tvojej steny:
raniť môžu, ale preto
vždy zostaneš nezronený.

Hľa, peň lipy sošlej vekom,
vrázkavý a dopukaný,
však pod kôrou lykom hybkým,
jadrom mäkkým obostlaný.

S lykom hybkým, otážže sa,
bodrá Ruska čo si počne,
z dreva ruka umelcova
strojí diela užitočné.

Neladným sa pod zovňajškom
často pekná duša skrýva,
ktorá často povrhnutá
a len svojim známa býva.

Starosť kalí skvosty žitia,
ona telo naše drtí,
mäkká, umná, pekná duša
krásou vábi až do smrti.

*

Za vetvou sa vetva vinie
z drieku lipy vyronená,
nie u mnohých ako stromov
jediného zo skupenia.

A z tých vetví zas halúzky,
perúťky sa svieže vinú,
tvoriac s kmeňom jako s matkou
jednu súladnú rodinu.

Netúž letkom vyšinúť sa,
prapory kde slávy vlajú:
veď nie razom, časom veľkí
duchovia sa rozvíjajú.

Svornosť tvoje vedomosti
jedným nech ti rúškom šatí:
neshodu v nich duch chatrnú
večne svojím mierom platí.

Švihlý driek má mladá lipa,
hrubne veku primerane,
vážnosť šumí to jej temä
storou vesnou ovenčené.

A nech zhuba, roztopašnosť
do jej tela rany zvŕta:
kľudne stojí, honosiac sa
mäkkučkého vencom prúťa.

Zdravý úd má zdravý vývin,
a keď toho dakde chýba,
otcov chybám, lebo vlastným
pričítať to načim iba.

Nezroň ducha, keď na tele
dotkne sa nás úraz malý:
nie raz telá nestrojné už
pekných duchov odchovaly.

Vezmi sviežu omlaď lipy,
kam ti vôľa, ohne sa ti,
víchoru bes letiaceho
ju tak ľahko nedokatí.

Strojné, šumné rodí lísťa,
vonnejšie nad ambru kvety:
to jej skvelé poklady sú,
zdobné skvosty, ladné deti.

Mladý duch sa dá ohýbať,
dvojnou silou zas sa vzpruží
a raz k dobru poznanému
s prírodou sa celou druží.

Z neho žije, ním sa skveje,
v hrob si stelie, svetom chodí,
pekné jeho nádeje sú,
jasavé sú jeho plody.

Ladná zeleň lupeň lipy
strojne šumný ošatila,
ústroj jeho pozorovať
zábavná je, milá chvíľa.

Svorné spojený vo družstvo
svieže, čerstvé chlady stelie,
radi v jeho taj chodíme,
okriať na duchu i tele.

Sleduj umy v rode drahom
pomazané za prorokov,
ktoré pravdu svitať vidia
ubitú stá bludných rokov.

Slovo ich: hlas súdov božích,
v zmätenosti: pravdy divy,
zápalom sdružené jedným
dušou sú, v nejž rod nás živý.

Hľaďže, berlu oddal sever
ľahodnejším juhu vánkom,
počína sa lipa pukať,
so zimným sa lúči spánkom.

Puk za pukom ňáder útlych
porozvíja krásy milé
netušiac, že môž' ich spáliť
malý vrtoch chladnej chvíle.

Rodu môjho mládež verná,
zbičovaná, utýraná,
hľa, tvoj obraz: nevieš, zkadiaľ
smrtná stihnúť môž' ťa rana.

Avšak pučíš a z múk tvojich
oná živná plynie vlaha,
z ktorej rastú lipy stínne,
v ichž sa chlade rod náš vzmáha.

*

Obzriže si z jara lipu,
jak je strojne ošatená!
kráľka jesto z rodu stromov
k plesu Vesny vystrojená.

Živný chlad jej, skladký pel jej,
rada včielka za ním trieli,
pilne snáša jeho jadro
sborne v maľované gbely.

Pekná jesto jará duša,
k spáse rodu vyvolená,
umom, vedou, ráznym duchom
proti vrahom oružená.

A ľud vďačný v nadšenosti
z nádejí jej pijúc plesá,
okrieva, keď zdar ich venčí
a nad rovami ich klesá.

*

Hľa, tulipán hrdokvetý,
jak sa pýši v skvostnom hávu,
vyzývavo jak povznáša
nastrojenú – prázdnu hlavu.

Ale lipy kvietky skromné
v chudobné sa šatia plienky,
bárs sú sladi pravé zdroje,
vánkov voňavých pramienky.

Blázon, prázdnotu kto ducha
zakrývať sa skvostom snaží:
šarlát blbosť nezakryje,
hlúposťou vždy pýcha razí.

Veľduch pravý sa pred sveta
skromne hlučnou slávou skrýva,
ale za to slávený on
aj po smrti vďačne býva.

*

Hľa, za horu slnko sadlo,
tmy znad jeho rovov letia,
nie je svetla na nebesku,
leda mušky zlaté svieťa.

Nuž predsa v tmy tom mori
poznáš lipu, strom náš biely:
»Ja som«, volá šum jej každý,
prúdy vône rozochvelý.

Zúfalosť nám zraky slepí,
keď nám túžby hrob zavalí,
nádej len, jak muška vo tmách
tu-tam kmitá v dravom žiali.

Však od dobra najvyššieho
bárs sme svetmi odlúčení:
zná ho duch a vôľu jeho
v tichom číta srdca chvení.

*

Bdelým okom luna stráži
zlatorúnne svoje stáda,
vľúdnym pohľadom jej oko
ztíchlej sa ku lipe vkráda.

Časom vzdychne v spevoch na nej
pevec, v sníkoch pomýlený,
časom zhýkne výr divoký
rozdráždený, poplašený.

Ticho v srdciach utiahnutých,
jak za šera v lipe, býva,
však v nich často pri útlosti
krvavý sa úskok skrýva.

Pozor, na arénu sveta
keď ich z krytu vyvodíme:
tým sú celé, na jakú im
práve strunu potrafíme.

*

Na ozvukoch spevov ľúbych
k nebu mieri škovrán smelý,
šum veselý, vôňu sladkú
lipy stelie zjav prebdelý.

Rozplynie sa červeň zory,
krajom slnca tvár zajasá:
a hľa, v sĺz hneď myriádach
ihrá lipa šumnovlasá.

Často srdce ani nevie,
prečo teší sa a plesá,
často smúti v plesoch zvučných,
a vo smútku raduje sa.

Často šerú vo budúcnosť
jasné máme tuchy v duši,
v ktorých, bárs aj chápať nevie,
duch náš s bázňou pravdu tuší.

Vonné dychy Vesny vejú,
víchor, meteľ búri krajom,
nelúči sa lipa preto
s preddomím, ni spevným hájom.

Nik ju v sklenník nepresádza,
na postati svojej stojí
slabá, mäkká, s vetry, mrazy
v nerovnom a stálom boji.

Verný ostaň svätej veci,
za ňuž vzplála duša smelá,
či sa priazeň ti usmieva,
či ťa nehôd raní streľa.

Nehoda je zkúška cnosti,
víťazstva bez boja nenie,
v útrapách sa pravé javí
dobrej veci posvätenie.

*

Nie v závratnej lipa výši
sa na bralísk skveje čele,
ale radšie vánkom nižším
vonné svoje chlady stelie.

Údoliam je leda, briežkom
za okresu skvostnú daná,
bárs jak kráľka sadov našich
strojne je vyšperkovaná.

Netreba isť cnosti hľadat
v pyšných zámkoch, blízko neba:
dosť ich v chýžkach zabudnutých,
len sa bližšie prizreť treba.

Otcovských tiež strom náš cností
nezná zpupné Babylóny,
on len skromne, vľúdne kvitne
v nízku, v sadov rodných tôni.

*

Dosť som v kraji líp zrel rodnom,
vesťou dávnych vekov jasných:
nezrel som ni v jednej tele
zkrskov dákych cudzopasných.

Ale ona z iných stromov
šťavy živnej tiež netyje,
z svobodného vzduchu, z zeme
sviežu svoju silu pije.

Zveľatok zo špiku iných
úkladnej je výkvet zboje,
spáli raz ho dobré nebe,
nezúfajme, deti moje.

Z vlastnej sily sa jak lipa
rodnej na pôde vzmáhame:
mnoho pliag na našom tele,
v tom sa lipe nerovnáme!

Siahni v drobný kriak po ruži,
zbodá jej ťa obrnenia:
sty je každá malá ruža
tŕňov vzorne ozbrojená.

Dokmáš lipku, zlom jej konár:
ona trpí, nevzdoruje,
bezbranná jej krása celá —
na vzdelanosť apeluje.

Mnohé krásy celé pluky
ostrých, trpkých ostňov chránia,
né v svete nič nemajú —
krem na ľudskosť odvolania.

Beda bijcom bezbrannosti,
netvorom to s tvárou ľudí:
spravedlnosť raz vševládna
prísné bude držať súdy!

Presaď sviežu omlaď lipy,
bor kde tróni na výšine,
zatúži po pláni milej,
skvost jej mlkvie, žltne, hynie.

Pláne má len ona rada,
lebo nízke, kvetné svahy,
každému kde dostupný je
milých vnád jej súbor blahý.

Odmeň skromnosť, vznes ju v kreslá,
zaslúžené v ponížení,
výška nebýva jej prajnou,
vo zpupnosť sa často mení.

Každá cnosť má svoje tróny,
necnosť svoju dobu, miesta,
každý hľaď, kým máš sa ujať,
kde je k tvojmu zdaru cesta.

Zotni lipu, suchú lipu:
družky mladé iba špatí,
k tomu bolí rozpomienka
na jej strojné jednúc šaty.

Sekaj, piluj mäkký driek jej,
nezažaluje ver' teba;
všetko z nej ti robiť voľno,
čo len možno, čo ti treba.

Preč od seba s ľuďmi tými,
čo raz s láskou pri nás stáli,
neschopní však za rod trpeť,
seba i vlasť zapredali.

Sebectvo nech hotuje z nich,
akých lokajov mu treba,
zrada, nestud drábov tučných,
peklo nábončích pre seba.

DOSLOV.

Každý národ svoj má prapor,
stromčok, cnosti, obyčaje:
v Slávy vlastiach duch krotkosti,
nesvornosti, lipy vlaje.

Každý svoj má pochop krásy
i po smrti zveličenia:
Slávu má byť v stíne kríža
omlaď lipy zasadená.

NA CESTU ŽIVOTA

DO PRÁCE SA!

Hor' sa, bratku, pilno,
rezko maj sa k práci:
nie sú hodní chlieb jesť
dneska darebáci.

Miliony v boji
hroznom krvácaly,
zapriahaní boli
v prácu chlapci malí.

Starcom, ktorí mali
odpočívať smelo,
od úmornej práce
potilo sa telo.

Hor' sa, bratku, pilno,
rezko maj sa k práci:
lenosi hotoví
sú dnes vlastizradci.

NENI HODNO.

Neni hodno šuhajovi
bez milej byť,
neni hodno samotnému
na svete žiť,
škoda s kosou v zime chodiť
do chotára,
požičiavať šabľu, koňa
od husára.

Nehodno len za mamonou
večne sa dreť,
veď si z nej nič nevezmeme
na druhý svet,
škoda vodu v site nosiť
do Dunaja
a si múdru radu pýtať
od chumaja.

Nehodno tajomstvo sveriť
nikdy ženám,
ani veriť s istotou vždy
hluchým stenám:
škoda nepriať, čo je treba
duši, telu,
lakomiť sa na žobrácku
na kabelu.

ZA MLADOSŤOU.

Pláva mráčik nebom jasným
jako labuť biela,
jako húska, čo od kŕdľa
svojho odletela.

Pláva mráčik nebom jasným,
voľná cesta jeho,
poháňa ho ľahká peruť
vetríka hravého.

Pláva, pláva až s obzoru
zmizne a sa ztratí,
a tou zlatou cestou nebies
viac sa nenavráti.

Nevráti sa. — I mladosti
povädnuté kvety
nevzkvitnú viac, keď raz šedú
na hlavu sňah sletí.

Neotvorí raj mladosti
nik raz zatvorený;
a ten život sťa rab smrti
klesne vysílený.

BLÁZNI.

Blázon, kto pre pýchu
nad svoj stav sa šatí
a čo dostať za groš,
korunou to platí.

Blázon, kto si liehom
život ukracuje:
tým si úhlavného
vraha sám kupuje.

Ale najväčší sú
iste v svete blázni
bez Boha a viery
ľudia bohaprázdni.

SKONČENÝ ZEMAN.

Mal som hodných predkov,
»de eadem« boli,
oni požívali,
a ja som dnes holý.

Boli gavalieri,
mali život milý,
čo som ja mal užiť,
pojedli, popili.

Kaštiele pre židov
hrdé nastavali,
ani chalupy mne
biednej nenechali.

Prešly im prez hrdlá
kone, voly, role,
zámky nechali mne
na veternom kole.

Zhrievali sa radi
v šumných očú žiare —
pre mňa psotu s biedou
zanechali v páre.

Zemiansky však titul,
ten mi zanechali,
keď ho predať komu
na svete nemali.

Vše, čo som ja mal mať
zmrhali sťa pletku:
že i ja raz umrem,
vedeli po predku.

Vedeli, že hoci
vlastenec som tuhý,
nevzal by si z toho
tiež nič na svet druhý.

KEBY.

Keby človek vedel,
že má niekde padnúť,
hľadel by si vopred
na tom mieste sadnúť.

Keby mnohý vedel,
čo ho súd stáť bude,
ni za svet by pravdu
nehľadal pri súde.

Keby korheľ vedel,
kam ho lieh raz zmrví,
bol by o zem hodil
radšej pohár prvý.

Keby kto znal o tom,
čo má prísť až potom,
nebál by sa toho,
netúžil by po tom.

A keby nebolo
osudného keby,
žili by sme už tu
všetci ako v nebi.

ROLNÍCKA.

Role, lúky, polia,
zahrady zelené,
vy ste srdcu nášmu
pravé potešenie.

Role, lúky, polia,
radi vás robíme,
a z vás prácou tvrdou
celý svet živíme.

Role, lúky, polia,
zhynul by celý svet,
keby nepožehnal
Boh na vás pár liet.

Role, lúky, polia,
vy ste naša sláva,
nech o nás svet reči
jaké chce rozpráva.

Role, lúky, polia,
radosť vás obrábať
radosť na vás za vlasť,
za pravdu skonávať.

ROĽNÍKOVI.

Nenariekaj, že je práca tvrdá
žitia tvojho krušným údelom,
zhŕdaný žes darmošľapstvom prázdnym,
snižovaný svete po celom.

Práca tvoja, dielo včielky pilnej
od úsvitu žitia až po sklon,
v tvojich rukách tuhých blaho štátu,
na nich pevný mocných vládcov trón.

V tvojej hrudi najvzácnejší poklad
božských cností neporušený,
viac krásneho, nežli iní umom
sám ty konáš v zbožnom tušení.

Viac než z baní na drahokam hojných
čaká svet zo skromných tvojich rúk:
nech sa kto chce diely umov pýši, —
hrdý buď na pluha svojho zvuk.

Ty si majster, prvší všetkých majstrov:
priepust tebe Majster majstrov dal,
rieknuc v raji človeku prvému,
v potu tvári aby zem oral.

PRI KOZÚBKU

LÚČENIE.

Dospelo mladé drotárča,
že chodiť, bežkať vládze,
sa s malým druhom pasovať
a vyvádzať nesnádze.

Mať dobrá často hrozí mu:
«Buď dobrý: pôjdeš svetom!»
A nenazdá sa ani jak,
tu k rozluke ret s retom.

Za rodnou, milou dedinkou
mu požehnanie dáva,
o otcu, bratoch, rodine,
čo putuje po cudzine,
až v slzách mu rozpráva.

«Vieš, jak ovsenej o skyve
som chovala ťa biedno,
Boh viacej mi vás požehnal,
než, dieťa moje, jedno.

Tvoj bračok z diaľnej cudziny
pomáha nám len málo,
bárs podarený synčok on;
je dieťa slabô, malô.

Tie hole, polia skalisté
tiež málo, synku, daly;
však jak sme mohli, žili sme,
no však sme nežobrali.

Keď vo svete sa osťahneš,
jak tu, ži milé dieťa,
ži zbožne, mierne a neba
žehnanie neminie ťa.

Keď vstaneš, bo sa učupíš
ku spánku v kútku chátky,
buď pamätlivý v modlitbe
otecka, bratov, matky.

Zlým ľuďom so zlým nesplácaj,
ku dobrým buď vždy vďačný;
krajana obejmi srdečne:
ver, v cudzine on vzácny.

Daj napísať si lístočok
od neho pekný, biely,
v ňom pozdrav otca, matku si
a tých, čo sú ti milí.

A keď ti srdce zatúži
zas v rodné pozreť kraje,
príď najprv k svojej matičke,
príď, potešenie moje.«

Bozk vrelý ešte synku dá
mať, zpät sa bere v plači:
syn v slzách preč sa poberá,
by zničila ho diaľ šerá,
bo zpevnel v núdzi, práci.

PREČO ŽID NESEDĽAČÍ.

(LEGENDA.)

Raz Ježiš Kristus zmorený,
— veď celý deň bol kázal —
šiel večer popri židovi,
keď raž do snopov viazal.

»Daj chleba kúsok« — prosí ho.
Tu žid sa naň podíva
a z jeho moci zázračnej
sa takto mu posmieva:

«Ty, čul som, činíš zázraky,
nuž zrnká roztratené
a klasy roli po celej
nech sem sú shromaždené.

A potom, až keď bude dosť
ich tu na peceň chleba,
ja vďačne tiež ti predložím
svoj krajíček pred teba. —«

Tu Kristus vztiahne pravicu.
Hľa, jak by nohy maly,
tie zrnká, klasy z role tej
pred neho putovaly.

A svojou božskou mocou tam
hneď premeniac ich v chleby,
od žida preč sa ubieral,
vezmúc si dľa potreby.

No žid — jak všetci — lakomý,
preč odniesť hneď chlieb pílil
a že ho bolo primnoho,
nuž kríže si presilil.

A od tej doby, neviem, zŕn
či ztraty mu je ľúto
a či snáď preto, s chlebom tým
že zmoril sa tak kruto:

však pravda je, že najradšie
žid za pultom len stáva
a tvrdú prácu roľnícku
len pre gójov necháva!

PASTIERIK.

Na kvetistej stráni pasie
ovce chlapčok malý,
spieva si, no tajne v oku
slzy mu zihraly.

Aby srdiečku uľavil,
na píšťaľke píska,
no žiaľ tajný vlní hlasom,
čo mu srdce stíska.

Smutná mu je tá bučina,
ktorou dnes popása,
tuším mu sísť s umu nechce
milá viesky chasa! . . . . . .

Na tú chasu zabudol by
v chudobe, v nevoli,
pre inšie srdiečko jeho
trápi sa a bolí.

Tam, hľa, ten Váh, ktorý vidí
s kvetistej tej stráni,
otecka mu vzal, — to srdce
mladé jeho raní.

A tá veža, zpoza viesky
čo sa naňho díva,
vraví mu, že pod ňou matka
v chladnom hrobe býva.

Bračekovia jeho pošli
sveta do cudzieho:
tuším tých píšťaľky chvelý
svoláva hlas jeho!

DVOJE DIEL.

Kuje kováč za dedinou,
búcha, klepe vesele,
čo ukuje, stojí za to,
pevné to jak z ocele.

V tôni vonnej lipy šumnej
pracuje duch snaživý,
ticho sedí v dumách svojich,
myslel bys': je neživý!

Prijde dielo pokazené
ku majstrovi časom zas:
skvelé diela duchov veľkých
neznivočí žiadon čas.

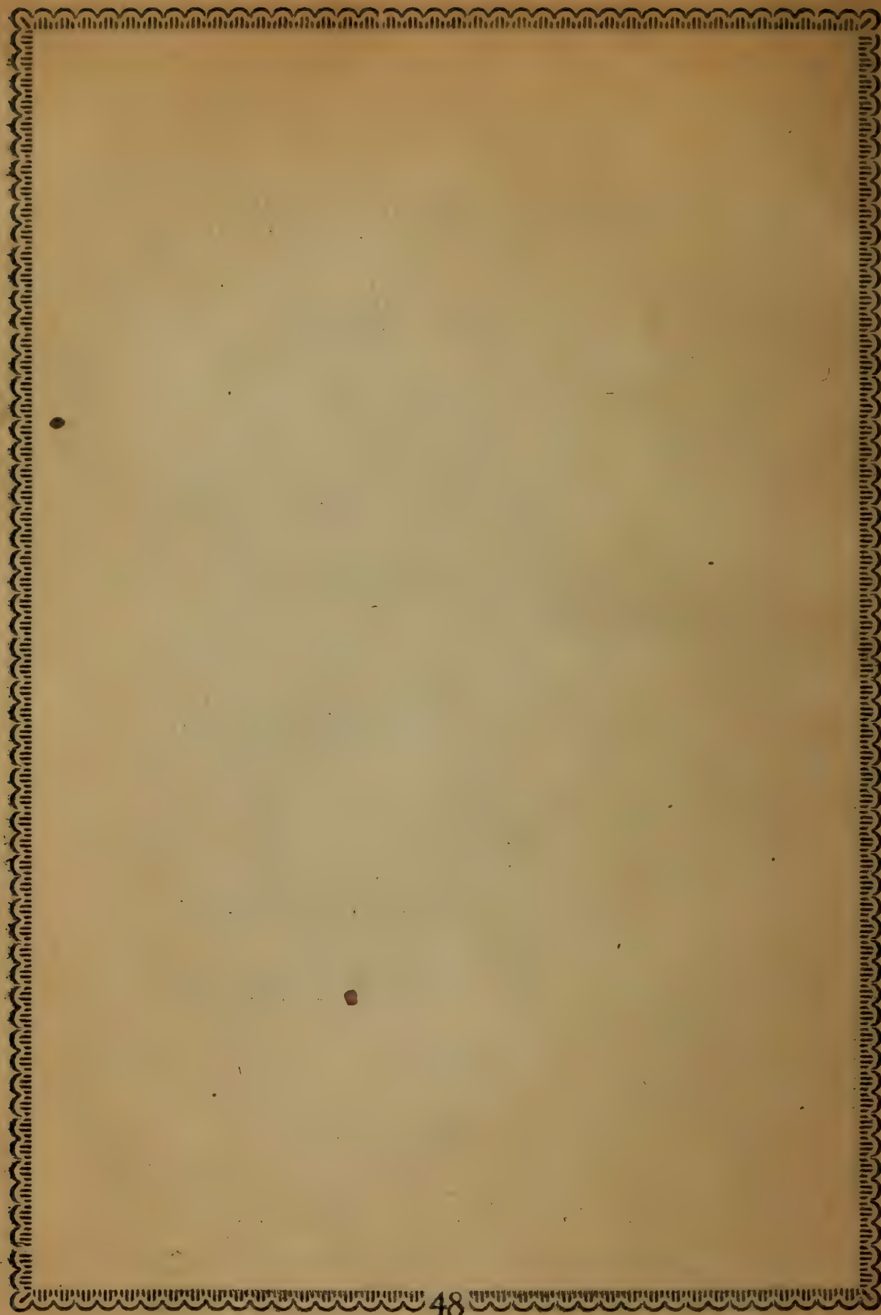

NUNC DIMITTIS . . .

V tichej som ja dedinôčke
rodu slúžil
učiac dietky, po voľnosti
zlatej túžil,
milujúc svoj rod slovenský
z celej duše,
málo dbajúc, či pes šteká
lebo kúše.

Dnes sa nebe nad Slovenskom
vyjasnilo,
v žiare voľnosti sa zhrievať
tak mi milo!
A nech sa už so mnou v svete
čo chce stane,
poviem: staň sa svätá Tvoja
vôľa, Pane!

V MÁJI

VÍTAJ, MÁJU!

Vítaj, máju, kvetu čas,
s plnosťou ľahody krás,
v slobodný nám slovenský náš vítaj kraj,
ozdob kvietim zeleň lúčin, pole háj.

Posiaľ svit tvoj leda žiaľ,
bôľ a trud nám v srdcia sial:
veďže rabov stiahnutých na dereši
ni spev, ni kvet, ani vôľa neteší.

No dnes, milý máju, znaj,
voľný je náš rodný kraj:
praj nám krásy slobodienky na hody,
voľným krása, vôňa i spev ľahodí.

SPIEVA.

Spieva vtáčik v kvetnom sade,
v spevoch zabáva sa
a dnes milšia nežli predtým
spevov jeho krása.

Veď dnes v slobodný kraj rodný
znie tá jeho pieseň,
a vnímavé srdce rabstva
netlačí viac tieseň.

So spevom tým mimovoľne
srdce spolu spieva,
radosť slovenskou sa dušou,
ples i spev ozýva.

Necíťa radosti u nás
len tie zduté sovy,
podobné špachotným svojím
hnevom moriakovi.

MÁJ.

Máj ukazuje plod prírody,
tú nádej našu v kvete,
a keď ho zničia mrazy v máji,
on nedozraje v lete.

Hľa, milá, drahá mládež naša,
v tom drahom kvete tvojom
rád brodil sa náš vrah odveký
krvavým, divým zbojom.

On škrtil v tebe rukou drzou
náš budúcnosti zárod,
by, zničiac teba, zničil v tebe
i reč našu i národ.

A preto, mládež rodu verná,
tak skrovno ťa a málo:
no k pohrabu ťa zhubcov tvojich
len predsa dosť zostalo.

V HÚŠTI VONNOM.

V húšti vonnom vták k slámke
slámku dáva,
patrno, že pre rodinku
hniezdo stavia;
nežaluje na plat malý,
neštrajkuje,
ale pri tom vesele si
prespevuje.

Netreba mu palác, leda
búdka skromná,
nad ktorou mu húšť je živou
strechou zrovna:
priam tak dobre na tom svete
každému je,
pri skromnosti dobrá vôľa
kde panuje.

VĎAKA TI, BOŽE!

Vďaka Ti, Bože, že prvý raz
v kvetnom máji
zaspievať si môžem voľno
v rodnom kraji.

Slovenský spev srdcu môjmu
vždy bol milý,
rabské putá kosti moje
neskrivily.

V škole rodu zachoval som
detvu celú,
svojskú pieseň pel som zbožnú
i veselú.

No dnes, keď už vrahov našich
parom berie,
vďačne spievam po latinsky:
Miserere.

ZA DCÉRKOU.

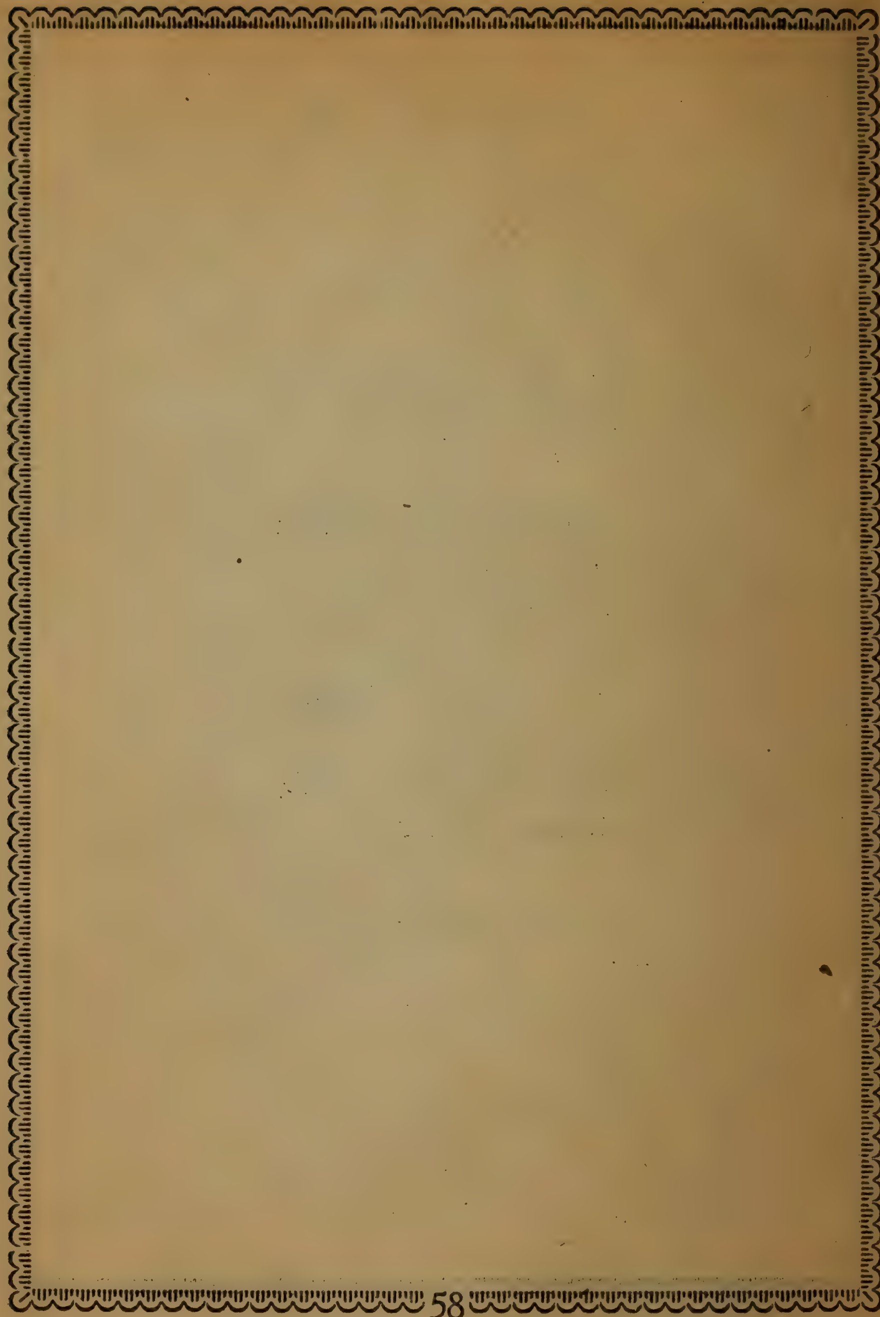
Dcérko, vždy zjasnená
úsmevu žiarou,
s úprimnou, veselou
nevinnou tvárou:
zahalil mrak smrti
jasné ti čelo,
v hrobe tvé mladistvé
spočíva telo.

Odvtedy, čo si v hrob
hlavu sklonila,
vädnem nad hrobom tým,
dcéruško milá,
a rád bych pri tebe
spočinul spokojne
v tichučkom hrobe.

Svätá a drahá mi
tvoja pamiatka,
spomienka na teba
v žiali mi sladká;
sladko spi, radostné
požívaj nebe,
pros Boha, bych skoro
zdriemnul pri tebe.

Iskierky kvitnú dnes
v májovej dobe
na tvojom milom a
drahom mi hrobe:
no k tebe než hlavu
uložím biednu,
sadím ti na hrob, hľa,
iskierku jednu.

ŽO ZAVIATYCH LISTOV

ZAKUKALA. . .

Zakukala kukulienka v háji,
že ja, šuhaj, tvoja budem v máji,
a už prešlo po máji aj leto
a po tebe, šuhaj, zmienky nieto.

I zahučal, milá, vietor divý,
neviem, či sa navrátim viac živý:
však keď dá Boh prežiť ťažké boje,
splním, milá, splním sľuby svoje.

KVITNE ŽITKO.

Kvitne žitko na tom našom poli,
hoj, za milým srdiečko ma bolí.
Keď to žito chlapci budú mlátiť,
či môj milý bude sa môcť vrátiť?

Stojí lipka v cudzích krajov diali,
pod ňou z vetví krížik stojí malý,
duje veter lipkou v rodné strany:
tam tvoj milý leží pochovaný.

KEBYCH JA BOL VEDEL...

Kebych ja bol vedel,
čo starí zaboli:
že od lásky srdce,
hlava ma rozbolí,
bol by som si ja dal,
milá, počarovať,
aby som ťa nikdy
nemusel milovať.

I kebys' bol vedel,
čo zabudli starí,
márne by ti boly,
šuhaj, všetky čary:
okom ľúbosť tajne
do srdca sa vkráda,
sťa bez vody ryba
bez nej duša mladá.

Niet v lekárni žiadnej
tej hojivej masti,
čo by zhojiť mohla
srdca žiaľ, boľasti,
leda bozk horúci
od milej dievčiny,
to proti boľasti
srdca liek jediný.

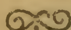
NEVIEM, KOĽKO KVETOV...

Neviem, koľko kvetov
je po šírom poli,
ale nad tým veru
hlava ma nebolí.

Neviem, koľko hviezd je,
koľko piesku v mori,
ale nad tým moje
srdce sa nemorí.

Neviem, koľko míľ som
od milej vzdialený:
viem, že spomína ma
v každom okamžení.

A keď zas uvidím
milú holubičku,
za každú spomienku
bozkám ju na líčku.

VEJE VETRÍK...

Veje vetrík tichý
tou našou dolinou,
žaluje na teba,
že chodiš za inou.

I ten šum potôčka
žalobu mi skladá,
že ztratím šuhaja,
ktorého mám rada.

A to srdce moje
predcit bôľu tuší,
a tak mi je smutno
v ľúbiacej ťa duši.

Šuhaju, prijdi k nám
pred dom na lavičku,
na dôkaz vernosti
bozkaj ma na ličku.

NIE LEN JEDNA RUŽA KVITNE...

Nie len jedna ruža kvitne
v slávskom kvetnom luhu:
neverná keď jedna bola,
vyberiem si druhú.

Však len jedno slnce svieti
na celučkom svete:
oj, tá jedna, tá neverná
stále um mi pletie.

NA TEJ NAŠEJ VEŽI...

Naj tej našej veži
zvony vyzváňajú,
na cestu do hrobu
smutnú pieseň hrajú.

Neviem, či starému
alebo mladému,
ale nezávidím
hudby tej žiadnemu.

Nezávidím veru,
no ani neprajem:
zavznie ona i mne,
čochvíľa dozrajem.

Dozrajem do hrobu,
zvony mi zahrajú,
bárs aj čuť nebudem,
v hrob ma povolajú.

Z VOJNY

KTO BY... *)

Kto chcel by zvedeť, čo svet hoden dnes,
nuž nech odpovie mu bez gazdu pes,
ktorému bomby rozmetaly byt
a on o hlade v poli musí vyť.

Kto chcel by zvedeť, čo svet hoden dnes,
nech odpovie mu víchra divý bes,
keď zúri, búri krajom v šír a diaľ,
jak by sám v ňom sa hrozný ďas vztekal.

Kto chel by zvedeť, čo dnes hoden svet,
do chatŕč biednych nech ide pozreť:
vzdych starcov, sirôt, skormútených vdôv
mu vysvetlí to aj bez zvlátšnych slov.

*) Vo štvrtom roku svetovej vojny.

KEDY PRIJDE?

Sedí žena smutná,
koľ nej deti malé:
kedy prijdú tata?
spytujú sa stále.

Nebojte sa, deti,
– tak ich matka teší –
prijde tata, prijde
v deň najposlednejší.

Utíšia sa deti,
ticho rozmýšľajú,
kedy asi tatu
domov čakať majú.

Ona slzí ticho,
vie, kedy to bude:
uvidia sa všetci
pri poslednom súde.

KEĎ TEN MESIAC...

Keď ten mesiac b"adolíci
v sbore jasných hviezd zasvieti,
duch náš lásky na perutiach
nech v tie polia bojov letí.

Nech pozdraví našich milých,
v ťažkých bojoch utužených,
svieraných divými vrahy,
víťazných, nepremoženýeh.

Ktorí sivom pri Dunaji,
jak pri bystrom Hrone práve
víťaznými pod prapory
stúpajú vždy k novšej sláve.

Keď ten mesiac bľadolíci
v sbore jasných hviezd zasvieti,
prosme Boha, aby chránil
n šich bratov, naše deti.

BOLY ČASY...

Boly časy, boly, strachom sme trnuli,
chvála Bohu, časy tie už pominuly.

Boli sme nevoľní, umorení, slabí,
maďarskej macochy nevoľnými raby.

I potopa sveta keď nastala krvi,
proti rodným bratom Slovák musel prvý.

Bil sa smelo, mužsky, slávné konal činy
proti bratom vlastným, bárs bez svojej viny.

No dnes zneje krajom: Boly časy, boly,
hor' sa v boj za národ, slovenskí Sokoli!

SLOVÁK SOM JA .....

Slovák som ja, Slovák rodom,
Slávia mi mať,
každý Slovan v svete šírom
priateľ mi a brat,
však z tých bratov brata Čecha
najmilšieho mám:
nikomu sa viac na svete
otročiť nedám.
Mojím heslom je
bratstvo a sloboda,
rovnosť pre synov
mojeho národa:
žiadam plnosť práv,
česť pre poctivý svoj stav,
by ctil každý reč slovenskú
a slovenský mrav.

Žičím voľnosť všetkým ľuďom
ja na svete tom,
nikomu však ani ja byť
nechcem otrokom:
otroctvo je hanbou muža,

(pozn. Pieseň možno spievať na nápev: Já jsem v Čechách narozený).

slobodu chcem mať,
v rodine chcem národov žiť
ako voľný brat.
V rabstvo nikomu
viac sa priahať nedám,
k vôli nikomu
voľnosť nezapredám.
Svitla voľnosť nám,
slobodný sme národ priam,
a kto iných otročiť chcel,
rabom nech je sám.

V našom tele taká krv je,
špiky aj žily,
jako v pánoch, čo v palácoch
sa narodili,
naše srdce priam tak cíti
radosti a žiaľ,
jako srdce, htoré nosí
pod rebrami kráľ.
Grófi, baróni
osvietení páni,
dráči bohatí,
hladoví zemani,
prijde na psa mráz,

rovnosti prijsť musí čas:
tituly a erby vaše
v peklo vezme ďas.

Milujem ja ľudstvo celé,
ale ľúbim zvlášť
bratov Čechov, s ktorými mám
jednu reč a vlasť,
túlim sa k nim, jako svedčí
ku svojemu svoj
a chcem s každým
na tom svete
svätý mať pokoj:
všetky útoky
proti mojej reči
vždy chcem odrážať
jak na muža švedčí,
ten nech psu je brat,
nechcem ho viac nikdy znať,
ktorý ma o materinskú
reč chcel ozbíjať.

Za vlasť, v ktorej nám zasvitnul
prvý žitia svit,
k rozkvetu jej žiť,

zvlášť keď pánov, ktorí brali
slovenskú nám reč,
jako podlých otrokárov
zahnali sme preč.
Každý národ má
svoju reč a mravy
a chce tu užiť
tiež kus cti a slávy:
rovnosť, bratstvo chcem,
voľnosť prajem ľuďom všem,
ale rabom nikomu viac
nikdy nebudem.

OBSAH

Strana

MIESTO PREDMLUVY 3

LIPA

CYKLUS BÁSNÍ 5–23

NA CESTU ŽIVOTA

DO PRÁCE SA! 27
NENI HODNO 28
ZA MLADOSŤOU 30
BLÁZNI 31
SKONČENÝ ZEMAN 32
KEBY 34
ROĽNÍCKA 35
ROĽNÍKOVI 36

PRI KOZÚBKU

LÚČENIE 39
PREČO ŽID NESEDĽAČÍ (Legenda.) 42
PASTIERIK 44
DVOJE DIEL 46
NUNC DIMITTIS 47

V MÁJI

VÍTAJ, MÁJU! 51
SPIEVA 52
MÁJ 53
V HÚŠTI VONNOM 54
VĎAKA TI, BOŽE! 55
ZA DCÉRKOU 56

ZO ZAVIATYCH LISTOV

ZAKUKALA 61
KVITNE ŽITKO 62
KEBYCH JA BOL VEDEL 63
NEVIEM, KOĽKO KVETOV 65
VEJE VETRÍK 66
NIE LEN JEDNA RUŽA KVITNE 67
NA TEJ NAŠEJ VEŽI 68

Z VOJNY

KTO BY 71
KEDY PRIJDE? 72
KEĎ TEN MESIAC 73
BOLY ČASY 74
SLOVÁK SOM JA 75

